

ПРАЕКТ

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Намеснік Міністра адукацыі

Рэспублікі Беларусь

А. У. Кадлубай

«31» ліпеня 2023 г.

ІНСТРУКТЫЎНА-МЕТАДЫЧНАЕ ПІСЬМО

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

«Аб арганізацыі ў 2023/2024 навучальным годзе адукацыйнага працэсу
пры вывучэнні вучэбных прадметаў і правядзенні факультатыўных
заняткаў пры рэалізацыі адукацыйных праграм агульнай сярэдняй
адукацыі»

АДУКАЦЫЙНЫ ПРАЦЭС

Асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу

Адукацыйны працэс пры рэалізацыі адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі арганізуецца ў адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адукацыі (далей – Кодэкс аб адукацыі), Палажэннем аб установе агульной сярэдняй адукацыі, зацверджаным пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 19 верасня 2022 г. № 322 (далей – Палажэнне аб установе агульной сярэдняй адукацыі), вучэбна-праграмнай дакументацыі адукацыйных праграм агульной сярэдняй адукацыі.

Арганізацыя адукацыйнага працэсу ўключае ў сябе тэарэтычную і практычную падрыхтоўку, выхаваўчую работу, самастойную работу вучняў, атэстацыю вучняў.

1. Пачатак і завяршэнне чвэрцяў, канікул

У 2023/2024 навучальным годзе арганізацыя адукацыйнага працэсу ажыццяўляеца па чвэрцях у наступныя тэрміны:

першая чвэрць – з 1 верасня 2023 г. па 28 кастрычніка 2023 г.;

другая – з 8 лістапада 2023 г. па 23 снежня 2023 г.;

трэцяя – з 8 студзеня 2024 г. па 23 сакавіка 2024 г.;

чацвёртая – з 1 красавіка 2024 г. па 31 мая 2024 г., **а для вучняў IX і XI (XII) класаў – з 1 красавіка 2024 г. па 24 мая 2024 г.**

На працягу навучальнага года ўстанаўліваюцца канікулы:

весенская – 9 дзён (з 29 кастрычніка 2023 г. па 7 лістапада 2023 г. ўключчна);

зімовая – 15 дзён (з 24 снежня 2023 г. па 7 студзеня 2024 г. ўключчна);

весенская – 8 дзён (з 24 сакавіка 2024 г. па 31 сакавіка 2024 г. ўключчна);

летнія – 92 дні (з 1 чэрвеня 2024 г. па 31 жніўня 2024 г. уключна) для вучняў, якія завяршылі навучанне на I ступені агульной сярэдняй адукацыі; 81 дзень (з 12 чэрвеня 2024 г. па 31 жніўня 2024 г. уключна) для вучняў, якія завяршылі навучанне на II ступені агульной сярэдняй адукацыі; 85 дзён (з 8 чэрвеня 2024 г. па 31 жніўня 2024 г. уключна) для вучняў X класа.

Для вучняў I і II класаў (III класаў – для вучняў з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця з пяцігадовым тэрмінам навучання на I ступені агульной сярэдняй адукацыі) у трэцій чвэрці праводзяцца дадатковыя зімовыя канікулы з 19 лютага 2024 г. па 25 лютага 2024 г. працягласцю 7 дзён.

2. Асноўныя патрабаванні да адукацыйнага працэсу

Асноўныя патрабаванні да адукацыйнага працэсу ўстаноўлены ў артыкуле 83 Кодэкса аб адукацыі.

2.1. Акцэнтуем увагу на неабходнасць выканання наступных патрабаванняў да рэжыму вучэбных заняткаў (заняткаў), устаноўленых згодна з Дадаткам 12 да спецыфічных санітарна-эпідэміялагічных патрабаванняў да зместу і эксплуатацыі ўстаноў адукацыі ў пункце 2 (у рэдакцыі пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 31 жніўня 2022 г. № 570).

Працягласць вучэбных заняткаў (заняткаў) скарачаецца:

да 25 хвілін для дзяцей ва ўзросце ад 6 да 10 гадоў (I–IV класы) і да 35 хвілін для дзяцей ад 10 гадоў (V–XI класы) пры стацыянарным лячэнні ў арганізацыях аховы здароўя;

да 35 хвілін для дзяцей ва ўзросце ад 7 да 10 гадоў (II–IV класы) і да 40 хвілін – для дзяцей ад 10 гадоў (V–XI класы) у санаторна-курортных арганізацыях і санаторных школах-інтэрнатах.

Ва ўстановах для дзяцей, размешчаных на тэрыторыях радыёактыўнага забруджвання, пры адмоўнай дынаміцы стану здароўя дзяцей (за апошнія 5 гадоў) на адміністрацыйнай тэрыторыі структурнымі падраздзяленнямі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, якія ажыццяўляюць дзяржаўна-ўладныя паўнамоцтвы ў сферы адукацыі, па ўзгадненні з бацькоўскай і педагогічнай грамадскасасцю можа прымецца рашэнне аб скарачэнні да 40 хвілін працягласці вучэбных заняткаў (заняткаў) для дзяцей ва ўзросце ад 7 гадоў (II–XI класы).

2.2. Стварэнне бяспечных умоў пры арганізацыі адукацыйнага і выхаваўчага працэсаў

Звяртаем увагу на тое, што ва ўстанове агульной сярэдняй адукацыі (далей – УАСА, калі іншае не прадугледжана гэтым інструктыўна-метадычным пісьмом) **бяспечная арганізацыя адукацыйнага працэсу, у тым ліку ў вучэбных кабінетах па вучэбных предметах «Фізіка», «Хімія», «Біялогія», «Інфарматыка», «Працоўнае навучанне»,**

«Дапрызыўная (медыцынская) падрыхтоўка», і выхаваўчай работы ў пазавучэбны час рэгламентуеца лакальнымі прававымі актамі УАСА (падстава – Правілы бяспекі арганізацыі адукацыйнага, выхаваўчага працэсаў пры рэалізацыі адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі, якія ўстанаўліваюць патрабаванні да мер бяспекі пры арганізацыі адукацыйнага і выхаваўчага працэсаў і накіраваны на захаванне жыцця і здароўя ўдзельнікаў адукацыйнага і выхаваўчага працэсаў, зацверджаныя пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 3 жніўня 2022 г. № 227).

3. Парадак падзелу класаў на групы пры вывучэнні асобных вучэбных прадметаў (вызначаны ў пунктах 41 і 44 Палажэння аб установе агульнай сярэдняй адукацыі).

Згодна з пунктам 41 Палажэння аб установе агульнай сярэдняй адукацыі **класы падзяляюцца:**

на групы хлопчыкаў (юнакоў) і дзяўчыннак (дзяўчат) пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбным прадмеце «Працоўнае навучанне» ў V–IX класах і па вучэбным прадмеце «Фізічная культура і здароўе» ў X і XI класах. Дапускаецца ў спецыялізаваных ліцэях падзел класаў на дзве групы пры напаўняльнасці класа **не менш за 20 вучняў** мужчынскага полу пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбным прадмеце «Працоўнае навучанне» ў VII і VIII класах і па вучэбным прадмеце «Фізічная культура і здароўе» ў VII–XI класах;

юнакоў і дзяўчат пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбным прадмеце «Дапрызыўная і медыцынская падрыхтоўка» ў X і XI класах, у VIII (VII)–XI класах кадэцкіх вучылішчаў, спецыялізаваных ліцэяў;

пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбным прадмеце «Замежная мова» з напаўняльнасцю кожнай групы не менш за 9 вучняў;

на дзве групы ў базавых школах, сярэдніх школах, кадэцкіх вучылішчах пры напаўняльнасці класа **не менш за 24 вучні**; школах-інтэрнатах, санаторных школах-інтэрнатах, вячэрніх класах сярэдніх школ, гімназіях, ліцэях, універсітэтах, акадэміях (кансерваторыях), спецыялізаваных ліцэях, гімназіях-каледжах мастацтваў пры напаўняльнасці класа **не менш за 20 вучняў** пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбных прадметах:

«Інфарматыка» – у VI–XI (XII) класах;

«Матэматыка» – пры правядзенні практыкумаў па рашэнні задач у X і XI класах з вывучэннем на павышаным узроўні дадзенага вучэbnага прадмета;

«Фізіка» – пры правядзенні франтальных лабараторных работ у VII–XI (XII) класах, практыкумаў па рашэнні задач у X і XI класах з вывучэннем на павышаным узроўні дадзенага вучэbnага прадмета;

«Біялогія» – пры правядзенні лабараторных і практычных работ у X і XI класах з вывучэннем на павышаным узроўні дадзенага вучэбнага прадмета;

«Хімія» – пры правядзенні практычных работ у VII–XI (XII) класах, лабараторных вопытаў у X і XI класах з вывучэннем на павышаным узроўні дадзенага вучэбнага прадмета;

«Астраномія» – пры правядзенні астронамічных назіранняў у XI (XII) класе;

на дзве групы ў гімназіях-каледжах мастацтваў пры правядзенні вучэбных заняткаў па вучэбных прадметах, змест якіх накіраваны на развіццё здольнасцей вучняў у галіне асобных відаў мастацтва і па якіх адкукацыйны працэс ажыццяўляецца не індывідуальна.

У выпадку, калі колькасць вучняў у класе меншая за ўстаноўленую ў пункце 41 Палажэння аб установе агульнай сярэдняй адкукацыі для падзелу класа на групы, то **згодна з пунктам 44** установа адкукацыі пры рэалізацыі адкукацыйных праграм агульнай сярэдняй адкукацыі можа ажыццяўляць падзел класаў на групы пры вывучэнні зместу названых вучэбных прадметаў за кошт вучэбных гадзін кампанента тыпавога вучэбнага плана УАСА адпаведнага тыпу.

4. Арганізацыя факультатыўных, стымулюючых, падтрымліваючых заняткаў, кансультацый, заняткаў гульнявымі відамі спорту

Факультатыўныя заняткі для вучняў I–IV класаў праводзяцца ў рэжыме пяцідзённага вучэбнага тыдня. Для вучняў V–XI (XII) класаў факультатыўныя заняткі могуць праводзіцца ў рэжыме шасцідзённага тыдня. У шосты школьны дзень могуць праводзіцца заняткі па гульнявых відах спорту для вучняў I–XI (XII) класаў.

Звязтаем увагу на тое, што факультатыўныя заняткі могуць быць арганізаваны УАСА для вучняў іншых УАСА праз **сеткавую форму ўзаемадзеяння**. Парадак і ўмовы рэалізацыі адкукацыйных праграм агульнай сярэдняй адкукацыі, у тым ліку і пры арганізацыі факультатыўных заняткаў, праз сеткавую форму ўзаемадзеяння вызначаны ў Палажэнні аб сеткавай форме ўзаемадзеяння пры рэалізацыі адкукацыйных праграм, зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 31 жніўня 2022 г. № 572 «Аб пытаннях рэалізацыі адкукацыйных праграм».

Парадак аб'яднання вучняў некалькіх класаў (паралельных класаў) у групы для арганізацыі заняткаў вызначаны ў пункце 51 Палажэння аб установе агульнай сярэдняй адкукацыі, згодна з якім:

вучні, як правіла аднаго або паралельных класаў, аб'ядноўваюцца ў групу для арганізацыі **факультатыўных, стымулюючых і падтрымліваючых заняткаў, кансультацый** (для вучняў вячэрніх

класаў у сярэдняй школе, якія атрымліваюць агульную сярэднюю адукацыю ў завочнай форме);

напаўняльнасць групы для арганізацыі факультатыўных, стымулюючых і падтрымліваючых заняткаў, кансультатый павінна складаць:

не менш за 3 вучні пры правядзенні факультатыўных заняткаў ва ўстановах адукацыі, размешчаных у сельскіх населеных пунктах;

не менш за 5 вучняў пры правядзенні факультатыўных заняткаў ва ўстановах адукацыі, размешчаных у гарадах і пасёлках гарадскога тыпу;

не менш за 3 вучні пры правядзенні стымулюючых, падтрымліваючых заняткаў і кансультатый (для вучняў вячэрніх класаў сярэдняй школы, якія атрымліваюць агульную сярэднюю адукацыю ў завочнай форме).

Звязтаем таксама ўвагу на тое, што:

саставы групп для правядзення факультатыўных заняткаў пры рэалізацыі адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі зацвярджаюцца загадам кіраўніка ўстановы адукацыі або ўпаўнаважанай ім асобай (падстава – пункт 53 Палажэння аб установе агульнай сярэдняй адукацыі);

факультатыўныя заняткі, у тым ліку факультатыўныя заняткі па асновах бяспекі жыццядзейнасці, радыяцыйнай бяспекі (для вучняў УАСА, размешчаных у зонах радыялектыўнага забруджвання), факультатыўныя заняткі, змест якіх звязаны з пэўным відам прафесійнай дзейнасці, плануюцца асобным раскладам, які зацвярджаецца кіраўніком установы адукацыі (упаўнаважанай ім асобай) і рэалізуе адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі;

працягласць перапынкаў паміж вучэбнымі і факультатыўнымі заняткамі вызначаецца ўстановай адукацыі, зыходзячы з канкрэтных умоў дзейнасці, арганізацыі харчавання вучняў і іх адпачынку, з улікам патрабаванняў, устаноўленых у Дадатку 12 да спецыфічных санітарна-эпідэмілагічных патрабаванняў да зместу і эксплуатацыі ўстаноў адукацыі, зацверджаных пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 7 жніўня 2019 г. № 525 (у рэдакцыі ад 15 лістапада 2022 г. № 780, далей – ССЭП). Так, пры арганізацыі адукацыйнага працэсу павінны быць перапынкі працягласцю не менш за 15 хвілін для арганізацыі гарачага харчавання вучняў з улікам іх колькасці і месцаў у абедзеннай зале і дынамічнага перапынку (але не менш за два перапынкі); перапынак не менш за 15 хвілін паміж першай і другой зменай вучэбных заняткаў (заняткаў); факультатыўныя, стымулюючыя, падтрымліваючыя заняткі могуць праводзіцца не раней чым праз 20 хвілін пасля заканчэння вучэбных заняткаў, перад вучэбнымі заняткамі ў выпадку іх пачатку не раней за 9.00, перад пачаткам вучэбных заняткаў у другую змену.

5. Асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу ў вячэрніх класах сярэдняй школы

Адукацыйны працэс у вячэрніх класах сярэдняй школы арганізуецца ў адпаведнасці з вучэбным планам вячэрніх класаў сярэдняй школы, распрацаваным на аснове часткі тыпавога вучэбнага плана, якая тычыцца вячэрніх класаў сярэдняй школы, з улікам формы атрымання адукацыі (вочнай або завочнай) і вучэбнымі праграмамі па вучэбных прадметах для X і XI класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульной сярэдняй адукацыі з улікам трохгадовага тэрміну навучання і выхавання на III ступені агульной сярэдняй адукацыі. У адукацыйным працэсе ў вячэрніх класах сярэдняй школы па ўсіх вучэбных прадметах выкарыстоўваюцца падручнікі і вучэбныя дапаможнікі для X і XI класаў.

Сумарная колькасць абавязковых контрольных работ па вучэбных прадметах, прадугледжаных для вывучэння на III ступені агульной сярэдняй адукацыі, раўнамерна размяркоўваецца на ўсе тры гады атрымання сярэдняй адукацыі.

Для вучняў вячэрніх класаў сярэдняй школы, якія атрымліваюць адукацыю ў завочнай форме, у кожнай чвэрці навучальнага года праводзяцца вучэбныя заняткі ў адпаведнасці з вучэбным планам сярэдняй школы для вячэрніх класаў (завочная форма атрымання адукацыі), а ў перыяд паміж вучэбнымі заняткамі – факультатыўныя, стымулюючыя заняткі і кансультатыўныя. Перыяд правядзення вучэбных заняткаў у кожнай чвэрці вызначаецца кірауніком сярэдняй школы, у якой створаны вячэрнія класы, і даводзіцца да ведама ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу. У час вучэбных заняткаў праводзяцца абавязковыя контрольныя, лабараторныя і практычныя работы.

Для вучняў вячэрніх класаў сярэдняй школы можа быць арганізавана правядзенне факультатыўных заняткаў (вочная, завочная формы атрымання адукацыі), стымулюючых заняткаў (вочная, завочная формы атрымання адукацыі), падтрымліваючых заняткаў (вочная форма атрымання адукацыі), кансультатыўных (завочная форма атрымання адукацыі).

Пры арганізацыі адукацыйнага працэсу па вучэбных прадметах у вячэрніх класах сярэдняй школы настаўнікі павінны кіравацца дадаткамі да гэтага інструктыўна-метадычнага пісьма.

6. Асаблівасці арганізацыі факультатыўных заняткаў музычнай, тэатральнай, харэаграфічнай і мастацкай накіраванасці

У адпаведнасці з часткай другой пункта 49, пунктам 50 Палажэння аб установе агульной сярэдняй адукацыі факультатыўныя заняткі музычнай, харэаграфічнай і тэатральнай накіраванасці могуць праводзіцца сумесна настаўнікам, які рэалізуе змест адпаведнай вучэбнай праграмы

факультатыўных заняткаў, і канцэртмайстрам (акампаніятарам). Па расшэнні заснавальніка УАСА, у якой арганізуоцца факультатыўныя заняткі музычнай, тэатральнай, харэаграфічнай і мастацкай накіраванасці, дапускаеца:

ажыццяўляць адукацыйны працэс індывідуальна пры засваенні на факультатыўных занятках музычнай накіраванасці зместу вучэбнай праграмы факультатыўных заняткаў для I–IX класаў, накіраванай на навучанне ігры на адпаведным інструменце. На кожнага вучня адводзіцца 2 вучэбныя гадзіны на тыдзень;

ажыццяўляць адукацыйны працэс у групах з напаўняльнасцю не менш за 2 вучні пры засваенні зместу вучэбных праграм факультатыўных заняткаў музычнай, тэатральнай і харэаграфічнай накіраванасці для I–IX класаў, накіраваных на фарміраванне музычнай культуры сродкамі вакальнага або музычна-інструментальнага мастацтва, а таксама на фарміраванне харэаграфічнай культуры, тэатральнай культуры сродкамі харэаграфічнага мастацтва, тэатральнага мастацтва. На кожную групу з ліку вучняў аднаго або паралельных класаў адводзіцца 1 вучэбная гадзіна на тыдзень;

ажыццяўляць адукацыйны працэс у групах з напаўняльнасцю не менш за 2 вучні пры засваенні зместу вучэбных праграм факультатыўных заняткаў мастацкай накіраванасці для I–IX класаў, накіраваных на фарміраванне мастацкай культуры сродкамі выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і дызайну. На кожную групу з ліку вучняў аднаго або паралельных класаў адводзіцца не больш за 3 вучэбныя гадзіны на тыдзень.

Факультатыўныя заняткі музычнай, тэатральнай, харэаграфічнай і мастацкай накіраванасці праводзяцца ў адпаведнасці з вучэбнымі праграмамі, зацверджанымі Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і размешчанымі на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / **Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў музычнай, тэатральнай, харэаграфічнай і мастацкай накіраванасці; Пералік вучэбных праграм факультатыўных заняткаў.**

У адпаведнасці з часткай чацвёртай пункта 93 ССЭП пры арганізацыі факультатыўных заняткаў музычнай, харэаграфічнай, мастацкай і тэатральнай накіраванасці ва ўстановах агульной сярэдняй адукацыі максімальны дапушчальны аб'ём вучэбнай нагрузкі на аднаго вучня на тыдзень можа быць павялічаны ў II–IV класах на 2 вучэбныя гадзіны, V–XI класах – на 3 вучэбныя гадзіны.

АКТУАЛЬНЫЯ АСПЕКТЫ НАВУЧАННЯ І ВЫХАВАННЯ ПРЫ РЭАЛІЗАЦЫІ АДУКАЦЫЙНЫХ ПРАГРАМ АГУЛЬНАЙ СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ

У адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 10 Кодэкса аб адукацыі мэтамі адукацыі ў дачыненні да агульной сярэдняй адукацыі з'яўляюцца: фарміраванне грамадзянскасці і патрыятызму; інтэлектуальнае, духоўна-маральнае, творчае, фізічнае развіццё асобы вучня; фарміраванне ў яго ведаў, уменняў, навыкаў і кампетэнцый.

Дасягненню мэт агульной сярэдняй адукацыі садзейнічае кампетэнтнасны падыход да арганізацыі адукацыйнага працэсу, фарміраванне і развіццё функцыянальнай адукаванасці вучняў, рэалізацыя выхаваўчага патэнцыялу вучэбных прадметаў, факультатыўных заняткаў.

7. Функцыянальная адукаванасць як інструмент фарміравання кампетэнцый. Падрыхтоўка да нацыянальнага даследавання якасці адукацыі

Сутнасць функцыянальнай адукаванасці заключаецца ў здольнасці вучня самастойна ажыццяўляць вучэбную дзейнасць і прымяняць набытыя веды, уменні і навыкі для вырашэння жыццёвых задач у розных сферах дзейнасці, зносін і сацыяльных адносін.

Такія веды, уменні і навыкі могуць быць набыты вучнямі, калі навучанне і выхаванне маюць дзейнасныя характеристары, адукацыйны працэс арыентаваны на развіццё самастойнасці і адказнасці вучня за вынікі сваёй вучэбнай дзейнасці.

Самастойная падрыхтоўка вучняў да вучэбных заняткаў, выкананне заданняў, дадзеных настаўнікам у межах вучэбнай праграмы для выканання ў пазавучэбны час (далей – дамашнє заданне), ажыццяўляеца вучнямі ў хатніх і іншых умовах, у tym ліку ў лічбавым адукацыйным асяроддзі, і прадугледжвае выкананне заданняў у вуснай, пісьмовай, практычнай формах або іх спалучэнні з мэтай удасканалення, развіцця і практычнага прымянення прадметных ведаў і уменняў, якія фарміруюцца ў ходзе вучэбных заняткаў, універсальных вучэбных дзеянняў і іх выкарыстання для вырашэння вучэбных, вучэбна-пазнавальных і вучэбно-практычных задач у адпаведнасці з асноўнымі патрабаваннямі да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў, якія вызначаны ў вучэбнай праграме. Пры гэтым вызначэнне аб'ёму дамашніх заданняў ажыццяўляеца ў адпаведнасці з санітарна-эпідэміялагічнымі патрабаваннямі з улікам узроставых, психофізічных асаблівасцей, здольнасцей і інтэрэсаў вучняў.

Індыкатарам якасці адукацыі ў частцы фарміравання функцыянальнай адукаванасці з'яўляеца нацыянальнае даследаванне якасці адукацыі (НДЯА), якое ставіць сабе за мэту праверку наяўнасці

такіх ведаў, уменняў і навыкаў, якія могуць дапамагчы вучням у рэальных жыццёвых сітуацыях.

У лістападзе 2023 года плануецца правядзенне нацыянальнага даследавання якасці адукацыі (далей – НДЯ), у якім прымуць удзел вучні X класа.

НДЯ накіравана на праверку функцыянальной адукаціі вучняў – здольнасці, якая забяспечвае эфектыўнае функцыянаванне чалавека ў розных сферах жыццядзейнасці.

Даследаванне ўключае выкананне дыягнастычнай работы (на працягу 90 хвілін), анкетаванне вучняў і педагогічных работнікаў. Кожны вучань (удзельнік НДЯ) атрымае варыянт дыягнастычнай работы, які змяшчае заданні па двух галінах функцыянальной адукаціі: чытацкай і матэматычнай або прыродазнаўчанавуковай і фінансавай.

Дыягнастычная работа будзе накіравана на праверку здольнасцей вучняў выкарыстоўваць атрыманы на вучэбных занятках досвед (засвоеныя веды, уменні, спосабы дзейнасці) для вырашэння жыццёвых проблем, змадэляваных у заданнях.

Актуальную інфармацыю аб падрыхтоўцы да даследавання можна знайсці на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> *Галоўная / Нацыянальнае даследаванне якасці адукацыі (НДЯ)*.

Трэніровачныя варыянты дыягнастычнай работы будуць размешчаны ў пачатку 2023/2024 навучальнага года.

8. Рэалізацыя выхаваўчага патэнцыялу вучэбных прадметаў, факультатыўных заняткаў

У 2023/2024 навучальным годзе актуальна рэалізоўваць у адукацыйным працэсе выхаваўчы патэнцыял вучэбных прадметаў, факультатыўных заняткаў з мэтай фарміравання ў вучняў грамадзянскасці, патрыятызму, паважлівага стаўлення да гістарычнага мінулага, стваральнай працы як галоўнай умовы развіцця беларускай дзяржавы. Вырашэнне гэтых задач павінна садзейнічаць фарміраванию атмасфery міру і згоды ў беларускім грамадстве і быць непасрэдна звязана з дасягненнем вучнямі асобасных адукацыйных вынікаў, пэўнымі адукацыйнымі стандартамі агульнай сярэдняй адукацыі і вучэбнымі праграмамі па вучэбных прадметах, вучэбнымі праграмамі факультатыўных заняткаў, у тым ліку змест якіх накіраваны на вывучэнне гістарычных, геаграфічных, сацыяльна-эканамічных, культурных асаблівасцей рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь.

Інфармуем, што асаблівасці фарміравання і развіцця функцыянальной адукаціі вучняў пры вывучэнні зместу вучэбных прадметаў, рэкамендуемых метады навучання і выхавання, заданні для выканання вучнямі, а таксама асаблівасці рэалізацыі выхаваўчага

патэнцыялу вучэбных прадметаў выкладзены ў дадатках 1–22 да гэтага пісьма.

Акрамя таго, падрыхтавана пісьмо па выкарыстанні ў адукацыйным працэсе вынікаў расследавання Генеральнай пракуратурай Рэспублікі Беларусь крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны і пасляваенны перыяд: https://adu.by/_Галоўная/_Адукацыйны_працэс._2023/2024_навучальны_год/_Агульная_сярэдняя_адукацыя/_Інструктыўна-метадычныя_пісьмы.

Улічаючы вялікі адукацыйны патэнцыял экспкурсій, значную колькасць экспкурсійных аб'ектаў і турыстычных маршрутаў у Рэспубліцы Беларусь, у 2023/2024 навучальным годзе неабходна працягнуць арганізацыю і правядзенне экспкурсій. Варта прадугледзець арганізацыю экспкурсій для вучняў I–XI класаў у межах арганізацыі адукацыйнага працэсу на працягу любога вучэбнага дня тыдня (з панядзелка па пятніцу), а таксама ў пазаўрочны час, у тым ліку і ў шосты школыны дзень.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі экспкурсій для вучняў I–XI класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульной сярэдняй адукацыі, пералік экспкурсійных аб'ектаў і турыстычных маршрутаў, якія рэкамендуюцца для наведвання вучнямі ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульной сярэдняй адукацыі, размешчаны ў разделе нацыянальнага адукацыйнага партала: https://vospitanie.adu.by/_Арганізацыя_выхавання/_Метадычныя_рэкамендацыі.

9. Дапрофільная падрыхтоўка і прафарыентацыйная работа

Дапрофільная падрыхтоўка і прафарыентацыйная работа з'яўляюцца абавязковым падрыхтоўчым этапам для свядомага выбару вучнямі ўзроўню асноўнай адукацыі з улікам уласнай індывідуальнасці для працягу адукацыі па завяршенні навучання і выхавання на II ступені агульной сярэдняй адукацыі, якія арыентаваны:

на выяўленне інтэрэсаў, схільнасцей і здольнасцей вучняў;

аказанне псіхолага-педагагічнай дапамогі вучням у выбары вучэбных прадметаў для іх вывучэння на павышаным узроўні ў VIII–IX класах, факультатыўных заняткаў, профілю адукацыйнай праграмы дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі;

фарміраванне ў вучняў унутранай патрэбы і гатоўнасці да свядомага выбару сферы працоўнай дзейнасці, умення суадносіць свае інтэрэсы і здольнасці з патрабаваннямі, якія вылучаюцца выбранай сферай працоўнай дзейнасці;

развіццё ў вучняў пазнавальных інтэрэсаў і пазнавальнай актыўнасці, крэатыўнасці, здольнасці да прыняцця рашэння ў нестандартных сітуацыях, неабходнай для працоўнай мабільнасці.

Асноўнымі структурнымі кампанентамі дапрофільнай падрыхтоўкі з'яўляюцца:

прафарыентацыйная работа (інфармаванне, кансультація, дыягностыка і іншыя этапы прафарыентацыйной работы);
псіхолага-педагагічнае суправаджэнне;
факультатыўныя заняткі;
аб'яднанні па інтэрэсах;
адукацыйныя мерапрыемствы;
вывучэнне асобных вучэбных прадметаў на павышаным узроўні ў VIII–IX класах.

У адукацыйной практыцы могуць рэалізоўвацца наступныя мадэлі арганізацыі дапрофільнай падрыхтоўкі і прафарыентацыйной работы:

у межах адной установы агульной сярэдняй адукацыі;
у форме сеткавага ўзаемадзеяння ўстаноў агульной сярэдняй адукацыі;

у форме сеткавага ўзаемадзеяння ўстаноў агульной сярэдняй, прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі.

З мэтай стварэння ўмоў для фарміравання гатоўнасці да прафесійнага самавызначэння, аказання інфармацыйнай падтрымкі вучням у выбары сферы будучай прафесійнай дзейнасці, выпрацоўкі ў вучняў становучых эмаяціональных адносін да працэсу выбару сферы будучай прафесійнай дзейнасці рэкамендуем выкарыстоўваць наступныя найменні вучэбных праграм факультатыўных заняткаў у VIII і IX класах:

- «Прафесія маёй мары»;
- «Школа юных абаронцаў Айчыны»;
- «Асновы экалогіі і прафесійная будучыня»;
- «Турызм».

Названыя вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў размешчаны на нацыянальным адукатыўным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукатыўны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукатыя / [Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў прафесійнай накіраванасці](#).

Для вучняў IX класа, якія жадаюць працягнуць адукатыю па тэхнічных спецыяльнасцях на ўзроўнях прафесійна-тэхнічнай і сярэдняй спецыяльнай адукатыі, рэкамендуем арганізаваць факультатыўныя заняткі, накіраваныя на павышэнне іх графічнай адукаванасці, па вучэбнай праграме «Тэхнічная графіка», зацверджанай пастановай Міністэрства адукатыі Рэспублікі Беларусь ад 26 чэрвеня 2020 г. № 164, з выкарыстаннем падручніка Чарчэнне : падручнік для 9 класа ўстаноў агульной сярэдняй адукатыі з беларускай мовай навучання / В. Н. Вінаградаў. Мінск : Нацыянальны інстытут адукатыі, 2014. – 216 с.

(Черчение для 9 класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / В. Н. Виноградов. Минск : Национальный институт образования, 2014. – 216 с.)

Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў і падручнік размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / [Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў прафесійной накіраванасці](#).

10. Профільнае навучанне. Прафесійная падрыхтоўка

Праграмай сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2021–2025 гады, зацверджанай Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29 ліпеня 2021 г. № 292, вызначана, што асноўнай умовай будучага эканамічнага, палітычнага і сацыяльна-культурнага росквіту краіны выступае павышэнне канкурэнтаздольнасці адукацыі.

Прыярытэтным напрамкам у сістэме агульнай сярэдняй адукацыі з'яўляецца працяг работы па павышенні гнуткасці і варыятыўнасці вучэбных планаў, што дазволіць выбудаваць індывідуальную адукацыйную траекторыю вучняў, якая будзе садзейнічаць іх ранній прафесійнай арыентацыі і прафесійнаму самавызначэнню.

Актуальная, разам з функцыянаваннем профільных класаў (груп) педагогічнай, спартыўна-педагагічнай, ваенна-патрыятычнай, аграрнай накіраванасці, стварэнне профільных класаў (груп) тэхніка-тэхналагічнай, інжынернай накіраванасці, а таксама забеспечэнне прафесійнай падрыхтоўкі (за выключэннем вызваленых ад прафесійнай падрыхтоўкі па медыцынскіх паказаннях) вучняў базавых X–XI класаў.

Звяртаем увагу на тое, што для функцыянавання класаў (груп) тэхніка-тэхналагічнай, інжынернай накіраванасці распрацаваны і зацверджаны Міністэрствам адукацыі вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў «У свеце тэхнікі і тэхналогій: выбіраем інжынерную прафесію» (па вучэбных прадметах «Інфарматыка», «Фізіка», «Геаграфія», «Матэматыка», «Хімія», «Біялогія»); «Уводзіны ў прафесіі чыгуначнага транспорту». Указаныя вучэбныя праграмы размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / [Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў прафесійной накіраванасці](#).

НАВУКОВА-МЕТАДЫЧНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ

11. Вучэбна-праграмная документацыя адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі

Згодна з пунктам 4 артыкула 163 Кодэкса аб адукацыі:

установы адукацыі распрацоўваюць вучэбны план на 2023/2024 навучальны год на аснове тыповых вучэбных планаў для ўсіх відаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі, зацверджаных пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 16 мая 2022 г. № 120 «Аб тыповых вучэбных планах агульнай сярэдняй адукацыі».

УАСА, у якіх створаны вячэрнія класы, пры распрацоўцы вучэбнага плана на 2023/2024 навучальны год для вячэрніх класаў выкарыстоўваюць частку тыповога вучэбнага плана, якая датычыцца вячэрніх класаў, з улікам формы атрымання адукацыі і асаблівасцей адукацыйнага працэсу ў вячэрніх класах, арганізацыі сесій;

УАСА, у якіх вывучаюцца мова нацыянальной меншасці, літаратура нацыянальной меншасці; якія арганізуюць адукацыйны працэс дома, у арганізацыях аховы здароўя, санаторна-курортных і аздараўленчых арганізацыях; якія арганізуюць адукацыйны працэс для вучняў у перыяд удзелу іх у спартыўных мерапрыемствах па-за месцам знаходжання ўстаноў адукацыі, у якіх яны навучаюцца, а таксама для вучняў, якія ўтрымліваюцца пад вартай у следчых ізалятарах, папраўчых установах, пры распрацоўцы адпаведнага вучэбнага плана выкарыстоўваюць тыповы вучэбны план сярэдняй школы.

Універсітэты, якія рэалізуюць адукацыйную праграму сярэдняй адукацыі, пры распрацоўцы вучэбнага плана выкарыстоўваюць тыповы вучэбны план ліцэя.

Да пачатку 2023/2024 навучальнага года праведзены аналіз і (пры неабходнасці) карэктроўка дзеючых вучэбных праграм па ўсіх вучэбных прадметах з пункту гледжання сістэмнасці прадстаўлення зместу вучэбных прадметаў у вучэбных праграмах, уліку ўзроставых асаблівасцей вучняў, а таксама ў адпаведнасці з патрабаваннямі, устаноўленымі пунктамі 8, 11 артыкула 163 Кодэкса аб адукацыі.

Карэктроўка прадугледжвала:

выключэнне на I і II ступенях агульнай сярэдняй адукацыі складаных у навуковых адносінах элементаў зместу вучэбнага прадмета;

рэгулюванне (скарачэнне) агульнай колькасці вывучаемых паняццяў і аб'ектаў;

арыентацыю праграмных фармулёвак на задавальненне пазнавальных інтарэсаў вучняў у адпаведнасці з узростам;

включение праграмных фармулёвак, накіраваных на фарміраванне традыцыйных каштоўнасцей установак.

Пры рэалізацыі адукацыйных праграм агульнай сярэдняй адукацыі выкарыстоўваюцца вучэбныя праграмы па вучэбных прадметах, акрамя вучэбных праграм па вучэбных прадметах (модулях), змест якіх накіраваны на развіццё здольнасцей вучняў у галіне асобных відаў мастацтва, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі ў 2023 годзе.

Па вучэбных прадметах (модулях), змест якіх накіраваны на развіццё здольнасцей вучняў у галіне асобных відаў мастацтва, выкарыстоўваюцца вучэбныя праграмы, зацверджаныя Міністэрствам культуры.

Вучэбныя праграмы па ўсіх вучэбных прадметах для кожнага класа размешчаны на нацыянальным адукатыўным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукатыўны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукатыя / [Вучэбныя прадметы. I–IV класы](#); [Вучэбныя прадметы. V–XI класы](#).

12. Вучэбныя выданні

У новым навучальнym годзе ў адукатыўным працэсе будуць выкарыстоўвацца вучэбныя выданні, уключаныя ў «Пералік вучэбных выданняў, якія прыгодныя для выкарыстання ў бібліятэчных фондах устаноў адукатыі, якія рэалізуюць адукатыўныя праграмы агульнай сярэдняй адукатыі, у 2023/2024 навучальнym годзе» (зацверджаны Міністрам адукатыі Рэспублікі Беларусь 06.02.2023). Гэты дакумент апублікованы ў бюлетэні Міністэрства адукатыі Рэспублікі Беларусь «Зборнік нарматыўных дакументаў» (№ 7, 2023), размешчаны на нацыянальным адукатыўным партале: <https://adu.by/> / Галоўная / Адукатыўны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукатыя / [Пералікі вучэбных выданняў](#).

Электронныя версіі вучэбных дапаможнікаў размешчаны на нацыянальным адукатыўным партале (<http://e-padruchnik.adu.by>).

Рэкамендацыі па рабоце з вучэбнымі дапаможнікамі размешчаны на нацыянальным адукатыўным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукатыўны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукатыя / [Вучэбныя прадметы. I–IV класы](#); [Вучэбныя прадметы. V–XI класы](#).

У дадатак да падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў па кожным вучэбным прадмеце ёсць вучэбна-метадычныя дапаможнікі для настаўнікаў, а таксама выданні для вучняў, якія могуць выкарыстоўвацца ў адукатыўным працэсе, аднак **не з'яўляюцца абавязковымі**. Змест падручнікаў (вучэбных дапаможнікаў) з'яўляецца дастатковым для поўнага засваення зместу вучэбных праграм. Рашэнне аб мэтазгоднасці выкарыстання дадатковых выданняў для вучняў прымаецца настаўнікам-прадметнікам з улікам запытаў вучняў, а таксама іх гатоўнасці выкарыстоўваць дадатковыя выданні на ўроку або пры выкананні дамашняга задання.

Звяртаем асаблівую ўвагу на тое, што рабочыя сышткі на друкаванай аснове не з'яўляюцца абавязковымі для выкарыстання ўсімі вучнямі, за выключэннем рабочага сыштка па матэматыцы для вучняў I класа. Настаўнік не мае права патрабаваць ад вучняў,

законных прадстаўнікоў непаўнолетніх вучняў набываця рабочых сшыткаў на друкаванай аснове.

13. Вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў

Факультатыўныя заняткі праводзяцца з выкарыстаннем вучэбных праграм, распрацаваных і зацверджаных у адпаведнасці з патрабаваннямі, вызначанымі ў пунктах 9 і 11 артыкула 163 Кодэкса аб адукацыі.

Рэкамендуем таксама выкарыстоўваць у адукацыйным працэсе вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў, змест якіх накіраваны на вывучэнне гістарычных, геаграфічных, сацыяльна-эканамічных, культурных асаблівасцей рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь.

Інфармуем, што дадаткова да асобных вучэбных праграм факультатыўных заняткаў выдадзены дапаможнікі для вучняў і настаўнікаў; дапаможнікі для настаўнікаў; дапаможнікі для вучняў, якія выкарыстоўваюцца ў адукацыйным працэсе пры правядзенні факультатыўных заняткаў у комплексе (далей – кампаненты вучэбна-метадычнага комплексу (ВМК) для факультатыўных заняткаў).

Кампаненты асобных ВМК для факультатыўных заняткаў размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / **Вучэбныя прадметы. I–IV класы; Вучэбныя прадметы. V–XI класы.**

14. Вучэбна-метадычная документацыя

У 2023/2024 навучальным годзе ў адукацыйным працэсе выкарыстоўваецца вучэбна-метадычная документацыя (метадычныя ўказанні, метадычныя рэкамендацыі, інструктыўна-метадычныя пісьмы, іншыя документы), размешчаная на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя.

15. Кантрольна-вымяральныя матэрыялы

Кантрольна-вымяральныя матэрыялы, прызначаныя для ажыццяўлення кантролю вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па адпаведным вучэбным прадмеце пры правядзенні іх атэстациі ў 2023/2024 навучальным годзе, размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / **Пералікі дапаможнікаў для педагогаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі**

Звяртаем увагу, што кантрольныя работы праводзяцца ў адпаведнасці з графікам, зацверджаным кіраўніком (намеснікам кіраўніка) установы агульнай сярэдняй адукацыі, не больш чым па адным вучэбным прадмеце ў дзень у адным класе. Правядзенне кантрольных работ у пятніцу і на апошніх уроках забараняецца (пункт 67 ССЭП).

16. Дадатковыя рэсурсы

Пры арганізацыі адукацыйнага працэсу можна выкарыстоўваць адзіны інфармацыйна-адукацыйны рэсурс – <https://eior.by>. Яго прызначэнне – падтрымка вучняў, якія атрымліваюць агульную сярэднюю адукацыю ў адпаведнасці з індывідуальным вучэбным планам, а таксама вучняў, якія па ўважлівых прычынах часова не могуць наведваць установу адукацыі.

Карысную інфармацыю для падрыхтоўкі да вучэбных заняткаў можна знайсці на рэсурсе: <http://e-asveta.adu.by/index.php/konkursi-olimpiadi-proekti/proektyi-pobediteli-koi/132-matematika-fizika-astronomiya> – праекты пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу «Камп’ютар. Адукацыя. Інтэрнэт».

17. Комплексная інфармацыйная падтрымка ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу

17.1. Пры арганізацыі дзейнасці ўстаноў адукацыі, а таксама рэалізацыі адукацыйных праграм па фарміраванні прававой культуры вучняў неабходна забяспечыць выкарыстанне афіцыйных крыніц прававой інфармацыі. Першакрыніцай дакладнай і актуальнай прававой інфармацыі з'яўляецца этalonны банк даных прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, які фарміруеца Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь і распаўсюджваецца ў складзе інфармацыйна-пошукавых сістэм (далей – ПС) «ЭТАЛОН» і «ЭТАЛОН-ONLINE» (www.etalonline.by). Гэтыя сістэмы дазваляюць атрымаць доступ да афіцыйнай прававой інфармацыі ў актуальным стане і змяшчаюць не толькі ўесь масіў заканадаўства Рэспублікі Беларусь, але таксама матэрыялы судовай і правапрымяняльной практыкі, формы дакументаў.

Для зручнасці выкарыстання прававой інфармацыі работнікамі сферы адукацыі ў прафесійнай дзейнасці ў ПС «ЭТАЛОН» і «ЭТАЛОН-ONLINE» функцыянуюць і пастаянна абнаўляюцца наступныя тэматычныя банкі даных (далей – БД):

БД «Адукацыя», які змяшчае прававыя акты, якія рэгулююць грамадскія адносіны ў сферы адукацыі, пытанні атрымання адукацыі розных ступеней і ўзроўняў, сацыяльныя падтрымкі і абароны навучэнцаў; арганізацыю аздараўлення дзяцей; напрамкі дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі, у тым ліку па сацыяльных падтрымках адораных вучняў і студэнтаў; акты міжнароднага супрацоўніцтва ў сферы адукацыі, а таксама прававыя акты, якія рэгламентуюць прафесійную дзейнасць педагогічных работнікаў;

БД «Тэхнічныя нарматыўныя прававыя акты», які змяшчае адукацыйныя стандарты і нарматыўныя прававыя акты, якія з'яўляюцца структурнымі элементамі навукова-метадычнага забеспячэння адукацыі (вучэбныя праграмы, вучэбныя планы і іншыя матэрыялы); формы цэнтралізаваных і нецэнтралізаваных дзяржаўных статыстычных

назіранняў; даведачную інфармацыю аб вядзенні дзяржаўнай справаўдачнасці; формы ведамаснай справаўдачнасці і ўказанні па іх запаўненні;

БД «Правы непаўнолетніх», у які ўключаны дакументы, якія датычацца прававога становішча дзяцей, атрымання імі адукцыі, ажыццяўлення працоўнай дзеянасці, пытанняў, звязаных з прафілактыкай безнагляднасці непаўнолетніх, іх адказнасці, а таксама прававыя акты па процідзеянні гандлю людзьмі.

Усе дакументы, уключаныя ў БД, сістэматызаваны па тэматычных раздзелах. Тэксты нарматыўных прававых актаў знаходзяцца ў актуальным стане.

З мэтай выхавання правасвядомасці ў дзяцей і падлеткаў створаны і функцыянуе Дзіцячы прававы сайт (www.mir.pravo.by). Гэта рэсурс, які дапамагае вучням зразумець, што такое права, і атрымаць першапачатковыя юрыдычныя веды; расказвае аб заканадаўстве Рэспублікі Беларусь і правах грамадзян нашай краіны. Інфармацыя падаецца ў зймальнай і даступнай форме, у тым ліку праз гульнявыя сітуацыі, вырашэнне якіх садзейнічае набыццю вучнем навыкаў правамерных паводзін.

17.2. Комплексную інфармацыйную падтрымку ўдзельнікаў адукцыйнага працэсу забяспечвае нацыянальны адукцыйны партал (<https://adu.by>).

У дапамогу педагогічным работнікам рэкамендуюцца наступныя раздзелы партала:

«*Нарматыўныя прававыя дакументы*» (у раздзеле прадстаўлены актуальныя нарматыўныя прававыя акты, якія рэгламентуюць адукцыйную дзеянасць устаноў дашкольнай, агульнай сярэдняй, спецыяльнай адукцыі, устаноў дадатковай адукцыі дзяцей і моладзі): [https://adu.by/Галоўная/Нарматыўныя прававыя дакументы](https://adu.by/Галоўная/Нарматыўныя%20прававыя%20дакументы);

«*Адукцыйны працэс*» (у раздзеле прадстаўлены адукцыйныя стандарты агульнай сярэдняй адукцыі; тыпавыя вучэбныя планы агульнай сярэдняй адукцыі; вучэбныя праграмы па вучэбных прадметах; вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў; пералікі вучэбных выданняў для вучняў і настаўнікаў; вучэбна-метадычнае дакументацый; іншыя актуальныя матэрыялы): [https://adu.by/Галоўная/Адукцыйны працэс. 2023/2024 навучальны год](https://adu.by/Галоўная/Адукцыйны%20працэс.%202023/2024%20навучальны%20год);

«*Профільнае навучанне*» (змяшчае вучэбна-метадычныя матэрыялы для вывучэння вучэбных прадметаў на павышаным узроўні ў X–XI класах): <http://profil.adu.by>;

«*Olimp*» (арганізацыйнае суправаджэнне дыстанцыйных мерапрыемстваў: алімпіяд, рэспубліканскіх конкурсаў і іншых рэспубліканскіх адукцыйных мерапрыемстваў): <http://olimp.adu.by>;

«Абмяркоўаем вучэбныя праграмы, вучэбныя дапаможнікі» (у раздзеле размешчаны вынікі анкетавання па пытаннях якасці новых вучэбных дапаможнікаў, прадстаўлена магчымасць задаць пытанне аўтарам вучэбных дапаможнікаў і спецыялістам, а таксама тут можна пакінуць канкрэтныя пропановы па ўдасканаленні зместу вучэбных прадметаў, вызначанага ў вучэбных праграмах): [https://adu.by/Галоўная/Абмяркоўаем вучэбныя праграмы, вучэбныя дапаможнікі](https://adu.by/Галоўная/Абмяркоўаем%20вучэбныя%20праграмы,%20вучэбныя%20дапаможнікі);

«Рэспубліканскі маніторынг якасці адукацыі» (у раздзеле прадстаўлены інструктыўна-метадычныя і дыягнастычныя матэрыялы для арганізацыі і правядзення маніторынгавых даследаванняў якасці адукацыі, вынікі праведзеных маніторынгавых даследаванняў, рэкамендацыі па павышэнні якасці адукацыі): [https://adu.by/Галоўная/Інфармацыя для педагогаў / Рэспубліканскі маніторынг якасці адукацыі](https://adu.by/Галоўная/Інфармацыя%20для%20педагогаў/%20Рэспубліканскі%20маніторынг%20якасці%20адукацыі);

«Выніковыя і ўступныя іспыты» (у раздзеле размешчаны наўмысныя прававыя дакументы, экзаменацыйныя білеты, метадычныя матэрыялы для падрыхтоўкі і правядзення выніковых іспытаў па завяршэнні навучання і выхавання на III ступені агульной сярэдняй адукацыі, у тым ліку ў парадку экстэрнату, уступных іспытаў ва ўстановы адукацыі для атрымання агульной і спецыяльнай вышэйшай адукацыі і (або) сярэдняй спецыяльнай адукацыі): [https://adu.by/Галоўная/Інфармацыя для педагогаў / Выніковыя і ўступныя іспыты](https://adu.by/Галоўная/Інфармацыя%20для%20педагогаў/%20Выніковыя%20і%20უступныя%20іспыты);

Модуль «Вялікая Айчынная вайна» (у раздзеле размешчаны каментарыі да вывучэння модуля «Вялікая Айчынная вайна», календарна-тэматычнае планаванне, вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў і дадатковыя матэрыялы): [https://adu.by/Галоўная / Модуль «Вялікая Айчынная вайна»](https://adu.by/Галоўная/Модуль%20«Вялікая%20Айчынная%20вайна»);

«Прававая культура ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу» (у раздзеле размешчаны наўмысныя прававыя дакumentы, электронны кантэнт, накіраваны на аказанне прававой падтрымкі ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу, матэрыялы для правядзення тыдня прававых ведаў ва ўстановах адукацыі, а таксама вучэбная праграма для арганізацыі і правядзення факультатыўных заняткаў, накіраваная на фарміраванне ў вучняў асноў культуры правоў чалавека): [https://adu.by/Галоўная / Инфармацыя для педагогаў / Прававая культура ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу](https://adu.by/Галоўная/Інфармацыя%20для%20педагогаў/%20Прававая%20культура%20удзельнікаў%20адукацыйнага%20прэцэсу);

«Сацыяльна-педагагічная і псіхалагічная служба ўстановы адукацыі» (у раздзеле размешчаны наўмысныя прававыя дакumentы, праграмна-планіруючая документацыя, інструктыўна-метадычныя матэрыялы, вучэбна-метадычная літаратура): [https://adu.by/Адукацыйны прэцэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Сацыяльна-педагагічная і псіхалагічная служба ўстановы адукацыі](https://adu.by/Адукацыйны%20прэцэс.%202023/2024%20навучальны%20год/%20Агульная%20сярэдняя%20адукацыя/%20Сацыяльна-педагагічная%20і%20псіхалагічная%20служба%20установы%20адукацыі);

«Дадатковая адукацыя дзяцей і моладзі» (у раздзеле размешчаны нарматыўныя прававыя дакументы і інструктыўна-метадычныя матэрыялы ў сферы дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, вучэбна-метадычныя праграмы дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, вучэбна-метадычная літаратура): <https://adu.by/> [Галоўная / Адукацыйны працэс. 2023/2024 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Дадатковая адукацыя дзяцей і моладзі.](#)

Звяртаем увагу на тое, што на нацыянальным адукацыйным партале створаны раздел «Арганізацыя выхавання» (<https://vospitanie.adu.by>), у якім размешчаны нарматыўныя прававыя акты і праграмна-планіруючая документацыя выхавання, інструктыўна-метадычныя матэрыялы ў сферы выхавання, артыкулы па тэорыі і практыцы выхавання, вучэбныя праграмы факультатыўных заняткаў выхаваўчай накіраванасці. Рэсурс уключае раздзелы:

«Школа Актыўнага Грамадзяніна» (у раздзеле размяшчающа матэрыялы для арганізацыі і правядзення мерапрыемстваў рэспубліканскага інфармацыйна-адукацыйнага праекта «ШАГ»): <https://vospitanie.adu.by/> [Школа Актыўнага Грамадзяніна;](#)

«Актуальныя практыкі і тэхналогіі выхавання» (змяшчае матэрыялы па эфектыўнай практыцы патрыятычнага выхавання падрастаючага пакалення ў сучасных умовах ва ўстановах адукацыі; праекты пераможцаў XV Рэспубліканскага конкурсу «Камп’ютар. Адукацыя. Інтэрнэт», якія прыйшлі працэдуру экспертызы і могуць выкарыстоўвацца ў навучальным працэсе ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі Рэспублікі Беларусь): <https://vospitanie.adu.by/> [Актуальныя практыкі і тэхналогіі выхавання;](#)

«Кіраўніку па ваенна-патрыятычным выхаванні» (каталог рэсурсаў і матэрыялаў для кіраўніка па ваенна-патрыятычным выхаванні): <https://vospitanie.adu.by/> [Кіраўніку па ваенна-патрыятычным выхаванні;](#)

«Бацькоўскі ўніверсітэт» (раздел змяшчае метадычную документацыю па рэалізацыі праекта, інфармацыйна-метадычныя матэрыялы для правядзення заняткаў з бацькамі навучэнцаў): <https://vospitanie.adu.by/> [Бацькоўскі ўніверсітэт;](#)

«Выставы. Семінары» (змяшчае электронныя каталогі матэрыялаў, прадстаўленых на рэспубліканскіх выставах навукова-метадычнай літаратуры, педагогічнага вопыту і творчасці вучнёўскай моладзі): <https://vospitanie.adu.by/> [Выставы. Семінары;](#)

«Прафілактыка злачынстваў і правапарушэнняў сярод навучэнцаў» (змяшчае інфармацыйна-метадычныя матэрыялы для правядзення класных гадзін, бацькоўскіх сходаў): <https://vospitanie.adu.by/> [Прафілактыка злачынстваў і правапарушэнняў сярод навучэнцаў.](#)

На нацыянальным адукатычным партале (<https://adu.by>) у раздзеле «Электронныя адукатычныя рэсурсы» (<https://e-vedy.adu.by>) размешчаны электронныя адукатычныя рэсурсы для сістэмы агульнай сярэдняй і спецыяльнай адукаты. Гэты рэсурс даступны для ўсіх жадаючых на бязвыплатнай аснове пасля працэдуры рэгістрацыі.

У раздзеле партала «Электронная бібліятэка» размешчаны:

электронныя версіі вучэбных дапаможнікаў для ўстаноў агульнай сярэдняй адукаты і для ўстаноў спецыяльнай адукаты, дапушчаных Міністэрствам адукаты да выкарыстання ў адукатычным працэсе ў 2023/2024 навучальным годзе (<http://e-padruchnik.adu.by>, <http://e-padruchnik-asabliga.adu.by>);

электронныя дадаткі да вучэбных дапаможнікаў па замежных мовах (<https://lingvo.adu.by>); па інфарматыцы (<http://informatika6.adu.by>; <http://informatika7.adu.by>; <http://informatika8.adu.by>);

электронны адукатычны рэсурс «Біялогія. 8 клас» (<http://biologia8.adu.by>);

электронны сродак навучання «Палітычная карта свету» (<http://maps.adu.by>);

электронны падручнік-навігатор «Арганічная хімія. 10 клас» (<https://adu.by/ru/homeru/news/dnevnik-abiturienta/elektronnyj-uchebnik-navigator-organicheskaya-khimiya-10-klass?format=html>);

электронныя вучэбныя выданні (<https://adu.by/ru/homeru/elektronnaya-biblioteka/elektronnye-uchebnye-izdaniya?format=html>).

Звяртаем увагу на раздзел нацыянальнага адукатычнага партала «Пыталіся – адказваем» (тут можна задаць пытанне і атрымаць аператыўна адказ спецыяліста): <https://adu.by/> Главная / [Пыталіся – адказваем](#).

ПЛАНАВАННЕ ПА ВУЧЭБНЫМ ПРАДМЕЦЕ. ВЯДЗЕННЕ ПЛАНАВАЙ І ЎЛІКОВА-СПРАВАЗДАЧНАЙ ДАКУМЕНТАЦЫІ, КЛАСНАГА ЖУРНАЛА

Нагадваем, што службовымі абязвіямі настаўніка, вызначанымі ў выпуску 28 Адзінага кваліфікацыйнага даведніка пасад служачых «Пасады служачых, занятых у адукаты», зацверджанага пастановай Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь ад 29 ліпеня 2020 г. № 69, прадугледжана ажыццяўленне планавання па вучэбным прадмеце і вядзенне вызначанай планавай і ўлікова-справаздачнай дакументацыі.

Згодна з пунктам 1 пастановы Міністэрства адукаты Рэспублікі Беларусь ад 27 снежня 2017 г. № 164 «Аб устанаўленні пераліку дакументаў, абязвіковых для вядзення асобнымі педагогічнымі работнікамі, і выключэння практикі прыцягнення педагогічных

работнікаў да выканання работ, якія не адносяцца да выканання іх працоўных функцый» настаўнік абавязаны весці календарна-тэматычнае планаванне; паўрочнае планаванне; класны журнал; дзённікі вучняў.

Такім чынам, планаванне па вучэбным прадмеце ўключае ў сябе календарна-тэматычнае планаванне (на навучальны год), паўрочнае планаванне (на кожныя вучэбныя заняткі). Планаванне па вучэбным прадмеце афармляецца настаўнікам па сваім меркаванні на электронным або папяровым носьбіце (у друкаваным або рукапісным выглядзе).

18. Планаванне па вучэбным прадмеце

Настаўнік распрацоўвае календарна-тэматычнае планаванне (далей – КТП) з улікам часу, адведзенага ў вучэбнай праграме на вывучэнне асобных тэм па адпаведным вучэбным прадмеце. Гэта КТП зацвярджаецца кіраўніком установы адукацыі да пачатку навучальнага года.

Настаўнік мае права выкарыстоўваць прыкладнае КТП па адпаведным вучэбным прадмеце, рэкамендаванае навукова-метадычнай установай «Нацыянальны інстытут адукацыі» Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (далей – НІА). Пры выкарыстанні КТП, рэкамендованага НІА, настаўнік можа ўносіць на працягу навучальнага года ў межах вучэбных гадзін, адведзеных на вывучэнне вучэбнага прадмета, у прыкладнае КТП карэктывы ў залежнасці ад узроўню вынікаў вучэбнай дзейнасці і пазнавальных магчымасцей вучняў, іншых аб'ектыўных абставін. У рубрыцы «Для заўваг» або на асобным аркушы, які ўкладваецца ў дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі «Прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне», настаўнік фіксуе ўнесеныя змены і дапаўненні, якія **ўзгадняюцца з кіраўніком установы адукацыі.**

Па аналогіі афармляецца КТП па адпаведным вучэбным прадмеце пры арганізацыі вывучэння гэтага прадмета на павышаным узроўні ў VIII і IX класах. Пры выкарыстанні дапаможніка «Прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне» ў рубрыцы «Для заўваг» або на асобным аркушы, які ўкладваецца ў гэты дапаможнік, настаўнік фіксуе ўнесеныя дапаўненні (змены і дапаўненні), якія **ўзгадняюцца з кіраўніком установы адукацыі.**

Структурнымі элементамі **паўрочнага планавання** могуць быць: тэма ўрока; тып урока; арганізацыйная форма правядзення ўрока; мэты і задачы ўрока; абсталяванне, якое выкарыстоўваецца на ўроку; апісанне дзейнасці настаўніка і асноўных відаў дзейнасці вучняў; дамашнє заданне.

Пры пастаноўцы мэты вучэбных заняткаў трэба арыентавацца на задачы вывучэння вучэбнага прадмета (адукацыйныя, развіццёвыя, выхаваўчыя) і асноўныя патрабаванні да вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў, вызначаныя ў вучэбнай праграме.

Пры вызначэнні дамашняга задання ў паўрочным планаванні неабходна ўлічваць, што дамашняе заданне з'яўляецца разнавіднасцю самастойнай вучэбнай дзейнасці вучня. Вызначаючы змест, аб'ём, форму выканання дамашняга задання, настаўнік павінен улічваць час на выкананне дамашняга задання па ўсіх вучэбных прадметах: для вучняў II класа ён павінен складаць не больш за 1,2 гадзіны; III–IV класаў – 1,5 гадзіны; V–VI класаў – 2 гадзіны; VII–VIII класаў – 2,5 гадзіны; IX–XI класаў – не больш за 3 гадзіны.

З мэтай папярэджання перагрузкі вучняў **настаўнік абавязаны сачыць за дазіроўкай дамашняга задання, тлумачыць на вучэбных занятках змест, парадак і прыёмы яго выканання**. Заданні павышанага ўзроўню складанасці могуць прыпанаўвацца для самастойнага выканання вучням толькі па іх жаданні.

У адпаведнасці з падпунктам 1.3 пункта 1 артыкула 1 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб адукацыі канікулы – гэта планавыя перапынкі для адпачынку пры атрыманні адукацыі ў вочнай форме атрымання адукацыі, таму **дамашнія заданні на канікулы не задаюцца**.

19. Вядзенне класнага журнала, дзённікаў вучняў

Звяртаем увагу на тое, што з 1 верасня бягучага года выкарыстоўваюцца **новыя тыповыя формы:**

класнага журнала для I–IV (V) і V (VI)–XI (XII) класаў, у тым ліку парадак вядзення класнага журнала, зацверджаныя пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 27 студзеня 2023 г. № 28 «Аб тыповых формах класнага журнала»;

дзённіка вучня III–IV і V–XI класаў на рускай і беларускай мовах, у тым ліку парадак вядзення дзённіка, зацверджаныя пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 17 жніўня 2022 г. № 267 «Аб тыповых формах дзённіка вучня» (у рэдакцыі пастановы Міністэрства адукацыі ад 16 мая 2023 г. № 157).

Звяртаем увагу на тое, што ў 2023/2024 навучальным годзе ў УАСА выкарыстоўваюцца дзённікі вучняў, выдадзеныя паліграфічнымі прадпрыемствамі ў 2023 годзе ў адпаведнасці з тыповымі формамі дзённіка вучня, а таксама дзённікі вучняў, выдадзеныя ў 2022 годзе па ўзгадненні з Міністэрствам адукацыі.

На сایце Міністэрства адукацыі размешчаны вокладкі дзённікаў, выдадзеных у 2022 годзе, а таксама пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 17 жніўня 2022 г. № 267 «Аб тыповых формах дзённіка вучня» (са зменамі ад 16 мая 2023 г. № 157) (http://edu.gov.by/Galojnaia_Uzrojni_adukaцыi_Agulnaya_syrednaya_adukaцыя_Uprulenje_agulnay_syrednay_adukaцыi_Infarmacya_Dzenniki_vuchnay).

У выпадку **прыніцця настаўнікам пачатковых класаў** рашэння **аб увядзенні ў II класе** дзённікаў з мэтай запісу дамашняга задання,

адпрацоўкі навыкаў акуратнага іх запаўнення лічым магчымым выкарыстоўваць дзённік вучня для III–IV класаў, зацверджаны пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 17 жніўня 2022 г. № 267 (у рэдакцыі ад 16 мая 2023 г. № 157). Выкарыстанне іншых дзённікаў (дзённічкаў) вучняў недапушчальна.

20. Арганізацыя адукацыйных мерапрыемстваў

Работа з высокаматываванымі і адоранымі вучнямі

У 2023/2024 навучальным годзе традыцыйна будуць праводзіцца:

- рэспубліканская алімпіяды па вучэбных прадметах;
- рэспубліканскі конкурс работ даследчага характару (канферэнцыя) вучняў па вучэбных прадметах;
- рэспубліканскія турніры юных матэматыкаў і юных фізікаў;
- алімпіяды школьнікаў Саюзнай дзяржавы «Расія і Беларусь: гістарычная і духоўная агульнасць»;

рэспубліканскія дыстанцыйныя мерапрыемствы на інтэрнэт-рэсурсе па суправаджэнні алімпіяд, турніраў і конкурсаў (<http://olimp.adu.by>) і іншыя мерапрыемствы.